

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

1. Општи подаци

Име кандидата

Елда Станковић

Уметничка област

Примењене уметности и дизајн

Име ментора

Зоран Блажина, ред. проф.

Назив уметничког пројекта

*У очима звијезде носи, на длановима
руже* – Репродуковање репродукције у
одсуству оригинала; графички дизајнер у
улози конзерватора и рестауратора

Комисија за писање извештаја

Зоран Блажина, ред. проф. Факултета
примењених уметности у Београду
(ментор); **Слободан Манојловић**, ред.
проф. Факултета примењених уметности
у Београду (председник комисије);
Љиљана Петровић, ред. проф.
Факултета примењених уметности у
Београду; **Даниела Фулгоси**, ред. проф.
Факултета примењених уметности у
Београду; **Божидар Ђуровић**, ред. проф.
Академије лепих уметности и
мултимедија.

Датум седнице Наставно уметничко
научног већа на којој је именована
Комисија

07.11.2016.

Број одлуке о именовању Комисије

бр. 03-13/83-II/2 од 31.10.2016.

2. Биографија кандидата

Име презиме	Елда Станковић
Место и датум рођења	Београд, 19.10.1989.
Адреса	Гоце Делчева 28/13, 11070 Нови Београд
Телефон	011 2609144, 063 313 483
E-mail адреса	eldastankovic@hotmail.com ; elda.stankovic@yahoo.com

Елда Станковић је рођена 1989. године у Београду. Завршила је Десету београдску гимназију „Михајло Пупин“ у Београду. За матурски рад из ликовног образовања *Моја бака Вања Жанко* добила је специјалну награду града Београда. Високо образовање првог степена академских студија стекла је на Академији лепих уметности у Београду (дипломирани графички дизајнер) 2012. године. Мастер студије графичког дизајна завршила је на Факултету примењених уметности 2013. године. Добитник је награде из фонда Милош Тирић за најбољи студентски рад на мастер студијама из области графичких комуникација на тему *Визуелни бедекер Вање Жанко* (ментор редовни професор Зоран Блажина). Исте године уписује докторске студије на Факултету примењених уметности у Београду, смер Примењена уметност и дизајн. У школској 2014/15. и 2015/16. години ангажована је као студент сарадник редовног професора Зорана Блажине на предмету Графичке комуникације. Члан је Удружења ликовних уметника примењене уметности и дизајна Србије (УЛУПУДС) од 2015. године. На радионици Писмо у Летњој уметничкој школи у Тршићу, коју је организовао Универзитет уметности у Београду, у јулу 2013. године реализовала је пројекат *Вукове загонетке-одгонетке*. Следеће године, у мају, на самосталној изложби у Музеју језика и писма у Тршићу представљен је њен пројекат настао на радионици. На самосталној изложби у Културном центру Шабац, у новембру 2015. године, такође је представљен тај пројекат, а на Међународни дан матерњег језика, 21. фебруара 2016. године, на централној прослави у Ковачици под покровитељством Унеска, позвана је да изложи свој поменути рад.

Аутор је дизајна визуелног идентитета изложбе *Нео НОБ – (не)популарна култура сећања* вајара Ивана Фијолића (Музеј историје Југославије у Београду, новембар–јануар 2014) и с тим пројектом учествовала је на конкурс и изложби ГРИФОН – најбоља ауторска дела графичког дизајна из Србије, Републике Српске и Црне Горе настала у протекле две године (Графички колектив, Београд, јун 2014). У јулу, на радионици City of Art 2015, одржаној у Почитељу, реализовала је пројекат *Почитељ – Град стећак*. Учесник је 13. међународног бијенала илустрације – 48. Златно перо Београда (изложбени хол Народне банке Србије у Београду, новембар–децембар 2015). Добитник је сертификата за допринос реализацији радионице *First+³*, која је

настала у сарадњи Универзитета уметности *Мимар Синан* из Истанбула и Факултета примењених уметности у Београду, одржане у априлу 2016. године. Дизајнирала је каталог и пропратни материјал за изложбу *Гуњ* на којој су представљени радови студената Факултета примењених уметности, одсека Костим, модула Сценски костим и одсека Дизајн текстила (Етнографски музеј у Београду, април, 2016). Њена сарадња је запажена на реализацији изложбе *Велике личности у малим очима* коју су организовале амбасаде Вишеградске четворке у сарадњи са Дечјим културним центром Београд (мај, 2016).

Петомесечну праксу имала је у дизајн студију *Април студио* – дизајн инкубатор Нова Искра, Београд (август–децембар 2013). Од 2012. до 2015. године сарађивала је са организаторима манифестација *Ноћ истраживача*, *Фестивал науке* и *Ноћ музеја*. Била је дизајнер *Босифеста 2015* (Београдски интернационални филмски фестивал особа са инвалидитетом).

Учесник је више групних изложби: *Визуелни идентитет за бренд Сербомилк – Удружење млекара* (Комбанк Арт хол, зграда „Политике”, 2016); *Фото-документ / књиге – уметнички објекти* (Радионица Лега(р)т, Легат Петра Лубарде, Београд, 2015); *23. Писма* (Студентски културни центар, Срећна галерија, Београд, 2014); *Што је небо да је лист хартије...* (Галерија Факултета ликовних уметности, Београд, 2014); *Београд град чуда* (Гете институт/Goethe-Institut, Београд, 2014); *Уметност до краја* (Интернационални пролећни Ласерски самит јефтине графике, 2012); *Фестивал Миксер* (изложба студената Академије лепих уметности из Београда, графички дизајн – визуелне комуникације / ЕДУ зона / Житомлин магацини, Београд, 2012); *Мењажа* (изложба у оквиру конференције (*Графички*) *дизајнер: Аутор или универзални војник*, КЦ ГРАД, Београд, 2012); *REMADE – art service 2* (Мала галерија УЛУПУДС-а, Узун Миркова 12, Београд, 2009).

3. Детаљна анализа уметничког пројекта кандидата

Докторска дисертација *У очима звијезде носи, на длановима руже – Репродуковање репродукције у одсуству оригинала; графички дизајнер у улози конзерватора и рестауратора* састоји се из уметничког пројекта и писаног, теоријског рада који представља резултат темељно истражене теме која је у дијалошкој вези са уметничким достигнућем практичног дела рада.

Полазиште кандидаткиње било је тражење одговора на питање да ли и шта би требало радити када је оригинално дело оштећено или уништено, а постојећа репродукција није квалитетна односно одговарајућа. На конкретном примеру – изгубљеној таписерији *У очима звијезде носи на длановима руже* (Вања Жанко, 1979. година, димензија рада: 5,57 × 3,54 m), кандидаткиња Елда Станковић на основу

црно-белих и колор фотографија лошег квалитета, оригиналних цртежа уметнице, сећања и знања њене породице али и интуиције, прави нетипичну репродукцију поменутог дела. Кандиткиња је емотивни однос према овој теми градила одрастањем уз радове Вање Жанко.

Уметнички репродуковани рад се састоји из два дела. Први део уметничког рада преиспитује начин и могућности чувања и меморисања одсутних оригинала. Практично, даје се пример на који начин се ствара дигитална порука која у теорији има све атрибуте бесконачног путовања кроз простор и време, а која за разлику од поруке оригиналног дела, може неограничено да се репродукује тако да задржи све особине оригинала. У другом делу пројекта кандидаткиња се бавила уметничким документовањем, стварајући мапу на којој се могу видети уметничко-истраживачке методе које је користила у свом пројекту.

У **Уводу**, кроз два потпоглавља – *Однос оригинала и репродукције* и *О таписерији*, представљена су полазна размишљања кандидаткиње. Она нас упознаје са својим тумачењем односа оригинала и репродукције, односно питањем да ли и шта треба чинити у случају када је оригинал изгубљен а копија, иако лошег квалитета, доступна. Оригинал од кога кандидаткиња полази је изгубљена таписерија уметнице Вање Жанко *У очима звијезде носи, на длановима руже*, која се налазила у Дому револуције у Пријепољу (1979. године). Под постојећом репродукцијом кандидаткиња подразумева црно-белу фотографију лошег квалитета, а поседује оригинални цртеж (предложак) за израду таписерије, сачуване узорке текстилног материјала, али и усмена сећања чланова ауторкине породице. Располовиви материјал Елда Станковић користи за конструкцију сопствене уметничке интерпретације изгубљеног оригинала. Кандидаткиња је уз темељно истраживање доступног материјала, креирала ново дело у виду дигиталне таписерије. Овакав приступ нема за циљ прављење очекиване репродукције изгубљене таписерије, већ чување субјективних усмена на оригинално дело, што ће ауторка постићи уметничким преобликовањем не само доступног материјала, већ и увођењем нове технологије која ће одлучујуће утицати на новонастало дело.

У следећем поглављу **Теоријско полазиште** постављени су научно-теоријски оквири у којима се креће кандидаткиња. Поглавље се састоји из четири потпоглавља: *Друштво екрана*, *Симулакрум*, *Процес размене* и *Добра копија*. Анализирајући Лева Мановича, односно књигу *Метамедији*, кандидаткиња констатује да живи у *Друштву екрана*, и из тог разлога прави дигиталну, виртуелну репродукцију. Следећа два потпоглавља *Симулакрум* и *Процес размене* представљају тумачење дела Жана Бодријара. Указујући на везу између опипљивог материјалног (таписерија) и неопипљивог виртуелног (дигитална таписерија), кандидаткиња у процесу презентације свог рада спаја нематеријално са материјалним, тако што виртуелну таписерију пројектује на оригиналну чоју која је припадала уметници Вањи Жанко. Кандидаткиња изводи следеће тезе: (1) да овај уметнички пројекат представља трећи

ред симулакрума (пошто нема подражавања оригинала као у првом реду, нити чистих серија као у другом); (2) да реч није о имитацији или дуплирању већ о замењивању стварног његовим знацима; (3) да се као код примитивних племена, где се све јасно одвија у колективној размени између појмова *дати-вратити-разменити* могу ишчитавати и потези, односно активности његових чланова који чувају своје културно наслеђе. Кандидаткиња упоређује чување породичне заоставштине са племенским ритуалима који ауторку дела стављају у позицију неког ко даје; ауторкин супруг и остали чланови њене породице добијају улогу неког ко њено уметничко дело враћа, а себе као неког ко ће омогућити његову јавну размену.

У трећем поглављу **Циљеви рада**, чија су потпоглавља *Предмет и уметнички циљ рада* и *Основе поставке рада*, кандидаткиња представља два дела докторског уметничког пројекта. Први део обухвата прављење дигиталне векторске репродукције изгубљене таписерије, односно њено пројектовање на празну чоју. Тим поступком истовремено се добија, али и губи таписерија. Пројектовањем вектора на чоју, захваљујући текстури чоје, остварује се ефекат везеног цртежа. Док посматрамо ово дело, све док не додирнемо чоју, имамо осећај да гледамо у праву репродукцију, реализовану техником веза на чоји. Додиром, илузија се руши. И најмањим померањем чоје, деформише се слика коју формирају светлосни зраци емитовани из пројектора. На тај начин Елда Станковић наглашава чињеницу одсуства оригинала, и да је ова дигитална репродукција само приказ сећања на њега.

Други део докторског уметничког пројекта је уметничко документовање – прављење Мапе, односно визуелизација истраживања која истовремено приказује:

- поступак прављења дигиталне репродукције;
- поступак прављења оригиналне таписерије (истраживање је спроведено на основу сачуваних изјава, бележака и радних скица Вање Жанко);
- кандидаткињино тумачење визуелног језика Вање Жанко (тумачење које је грађено на цитатима одабране стручне литературе). Мапа се такође пројектује, али за разлику од дигиталне репродукције, пројектована површина, захваљујући *Уби (Ubi)* софтверу и хардверу, реагује на додир. Покретом руке лакше се може сагледати мапа у целости, али и прецизније и детаљније проучавати њени делови. Она омогућава интеракцију и уводи посматрача у настанак уметничког дела кроз доступан репродуковани материјал.

Четврто поглавље **Материјали и методе** је централни део дисертације. Кроз потпоглавља: (1) *Пројекција*, (2) *Пројекционо платно – чоја*, (3) *Уби (Ubi) хардвер и софтвер*, (4) *Уређај за скенирање боје – Палет кјуб (Pallette Cube)*, (5) *Дигитални, технички цртеж* и (6) *Визуелизација истраживања*, кандидаткиња темељно анализира све фазе и поступке свог истраживања укључујући и алате којима се служи при изради пројекта. У потпоглављу *Пројекција* истакнуте су разлике између класичног и динамичног екрана, виртуелне и мешане реалности, и хоризонталног и вертикалног формата слике (Лев Манович, Оливер Грау). У следећем потпоглављу,

кандидаткиња се посвећује истраживању чоје – вуненог сукна и пружа одговор на питање зашто чоја има улогу пројекционог платна. Треће потпоглавље посвећено је опису *Уби хардвера и софтвера* – технологији која уз помоћ пројектора претвара било коју (пројектовану) површину у површину која реагује на додир. Уређај *Палет кјуб* је преносиви алат за *хватање* боје. У петом потпоглављу, кандидаткиња објашњава на који начин је уз помоћ поменутог уређаја скенирала односно пренела боје вуна, које је Вања Жанко користила у свом раду, у дигитални свет. Претпоследње поглавље је увид у последњи корак у реализацији првог дела пројекта (дигиталне репродукције таписерије *У очима звијезде носи, на длановима руже*). Оно подразумева приказ оригиналног цртежа Вање Жанко (предлошка који је уметница користила за израду таписерије) који има исту улогу и у прављењу дигиталне репродукције. Захваљујући дигитализацији оригиналног цртежа, кандидаткиња успева да реконструише изгубљену таписерију али и да уведе нове могућности ишчитавања које дигитална технологија пружа.

У последњем поглављу под називом *Визуелизација истраживања* кандидаткиња, водећи се мислима књижевника Алберта Мангуела, да писана реч нема исту тежину као изговорена, осмишљава *Manu* која представља њен креативни метод истраживања, а истовремено у себи садржи и методе уметничко-истраживачког рада Вање Жанко. Поменуте Мангуелове мисли се огледају у интерпретацији латинске пословице, *verba volant, scripta manent* (*Речи лете, написано остаје*) која је по његовом тумачењу изражавала супротно и заправо била похвала речи изговореној наглас; у време када писменост није била честа појава, читаоци су изговарањем текста наглас чинили написане речи *живим* и тиме доступним већем броју људи. *Manu* је графички обликована тако да садржи следеће целине: *Стећак, Ћилим, Манастир Милешева, Мадона, Победа, Радост* и *Писма*, које се односе на уметничко истраживање Вање Жанко које је претходило настанку саме таписерије *У очима звијезде носи, на длановима руже*. Из изјава и писама Вање Жанко може се видети да се за народно стваралаштво везала још из ране младости. Сакупљала је везене делове народне ношње и ћилиме; инспирацију је тражила и у стећцима. У раду на таписерији *У очима звијезде носи, на длановима руже* уметница позајмљује неколико мотива из манастира Милешева, који се налази у непосредној близини Дома револуције у Пријепољу. Тим поступком самом раду додаје духовни, док световни карактер наглашава револуционарним победничким ставом централне фигуре – мајке, и позивањем на песму *Радост* Владимира Назора (сам назив таписерије је стих из песме).

Кандидаткиња својом *Маном истраживања* на сличан начин (као поменута похвала изговорене речи) жели да дело „оживи“, приближи га посматрачу, не само као статичну таписерију, већ и читав низ занимљивих детаља и података са којима се сусретала, као и закључака до којих је долазила у свом истраживачком раду. Наведени поступци граде нову наративност изгубљене таписерије, и тиме је на инвентиван начин враћају у живот. Посматрачу је омогућено да новонастало дело

сагледа са далеко више аспеката, да се интерактивно упозна са процесима његовог настанка, али и да искористи и сагледа могућности нове технологије и њене функције.

У последња два поглавља: *Очекивани резултати истраживања* и *Уметничко истраживачки допринос*, кандидаткиња закључује да реинтерпретација оригинала уметничког дела омогућује његову рестаурацију, чување од сасвим извесног заборава, док вешта употреба дигиталне технологије као нове технике омогућава и његову аутономију у односу на првобитан простор за који је дело настало. Интервенцијом Елде Станковић тако је не само враћен живот изгубљеној таписерији већ јој је омогућен и сасвим нови простор у коме она наставља да живи. Кандидаткиња својим радом оправдава циљ докторског уметничког пројекта и истраживања са темом ***У очима звијезде носи, на длановима руже – Репродуковање репродукције у одсуству оригинала; графички дизајнер у улози конзерватора и рестауратора***, с обзиром на то да уз поседовање довољно расположивог материјала (драгоценог зато што је сачињен од мноштва података различитог порекла и квалитета – материјалних и нематеријалних), који Елда Станковић вешто и пажљиво користи тако да не науди већ понуди ново аутентично дело које у себи интегрише првобитни оригинал. Оно што кандидаткиња смело и слободно користи за истраживање могућности даљег јавног пласмана свог рада је дигитална технологија уз помоћ које осваја нове просторе, али и додаје коначан облик самом делу.

4. Оцена остварених резултата

Докторски уметнички пројекат Елде Станковић „У очима звијезде носи, на длановима руже – Репродуковање репродукције у одсуству оригинала; графички дизајнер у улози конзерватора и рестауратора“ припада области примењене уметности и дизајна, уже, графичком дизајну.

Кандидаткиња на иновативан начин, на основу пажљиво изабраног материјала, користећи достигнућа дигиталне технологије, анализира, запажа постојеће и успоставља нове ликовне односе и тако ствара репродукцију изгубљеног оригинала. Одсуство материјала јој је дало слободу за нову и оригиналну конструкцију исто као што ће понуђено дело дати слободу да буде протумачено од стране неког другог аутора, у другом медију, који га буде користио као грађу – телевизијски, односно компјутерски екран, пројекција, тапет, графика, текстура, орнамент... На овај начин, презентација рада више није условљена доступним простором (и временом), већ стојећи на располагању већем броју аутора, осваја и омогућава сасвим нове просторе. Тако, поред основног рада кандидаткиња прави и *Manu истраживања* која посматрача упознаје са многим појединостима процеса, методама уметничко-истраживачког рада како кандидаткиње тако и Вање Жанко, чија је оригинална таписерија предмет рада. Овакав приступ свим аспектима рада на креативан начин представља све битне тезе којима се Елда Станковић бавила. Оствареним резултатима кандидаткиња доприноси новим сазнањима унутар уже уметничке области.

5. Критички осврт Комисије

Може се закључити да је полазиште кандидаткиње – тражење одговора на питање да ли и шта би требало радити када је оригинално дело оштећено или уништено, а постојећа репродукција није квалитетна, односно одговарајућа. *Проблем* одсуства оригинала је омогућио кандидаткињи да се упусти у експериментално истраживање и прошири границе уже уметничке области из које долази.

Овај рад као инспирацију узима кандидаткињину личну, односно породичну причу која је успешно искоришћена за основу овог докторског уметничког пројекта. Пошто је пронашла документ у којем Вања Жанко пише да ће можда некад у будућности направити белу таписерију (уоквирена бела чоја са црним ресама на доњем рубу) под називом *У ишчекивању*, и с њом конкурисати на Октобарски салон, Елда Станковић уочи стогодишњице рођења уметнице, кроз свој уметнички пројекат реализује и ту њену идеју. Кандидаткиња својим пројектом одржава сећање и подсећа на живот и стварање Вање Жанко, уметнице таписерије која је постхумно добила награду за животно дело 1993. године.

6. Закључак са образложењем доприноса пројекта уметности

Чланови комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта „У очима звијезде носи, на длановима руже – Репродуковање репродукције у одсуству оригинала; графички дизајнер у улози конзерватора и рестауратора“ са задовољством предлажу Научно уметничко наставном већу Факултета примењених уметности и Сенату Универзитета уметности да прихвате овај извештај и покрену процедуру за јавну одбрану докторске дисертације Елде Станковић.

Уметничко-истраживачки допринос овог пројекта није само пример како се новим технологијама могу оживети изгубљена или уништена дела различитих грана уметности, већ је и пример уметничког документовања. Кандидаткиња је из позиције графичког дизајнера, на основу релевантне литературе, направила тумачење и приказ визуелног света у коме је одрасла – у окружењу таписерија Вање Жанко.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

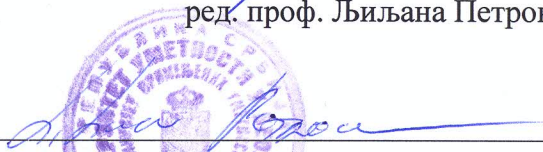
ред. проф. Зоран Блажина

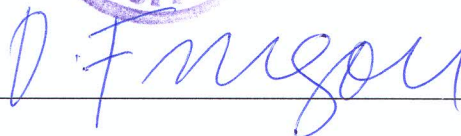
ред. проф. Слободан Манојловић

ред. проф. Љиљана Петровић

ред. проф. Даниела Фулгоси

ред. проф. Божидар Ђуровић

